

IZJAVA ZA JAVNOST

OB ZAČETKU EVROPSKEGA PROJEKTA

IRON-AGE-DANUBE

MONUMENTALIZED EARLY IRON AGE LANDSCAPES IN THE DANUBE RIVER BASIN

S 1. januarjem 2017 smo pričeli z izvajanjem raznolikih aktivnosti v sklopu projekta *Monumentalized Early Iron Age Landscapes in the Danube River Basin* (Monumentalizirane krajine starejše železne dobe v porečju Donave) ali na kratko *Iron-Age-Danube*. Projekt je sofinanciran s strani Evropske unije v okviru transnacionalnega programa Podonavje (*Interreg Danube Transnational Programme*). Celoten proračun projekta obsega približno 2.552.000 EUR, od katerih Evropski sklad za regionalni razvoj prispeva približno 2.169.200 EUR.

Pod vodstvom vodilnega partnerja Univerzalnega muzeja Joanneum iz Gradca se je zbralo deset projektnih partnerjev in devet pridruženih partnerjev iz Avstrije, Slovenije, Hrvaške, Madžarske ter Slovaške. Kot partnerji iz Slovenije sodelujemo Univerza v Ljubljani (Filozofska fakulteta), Univerza v Mariboru (Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede) in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije ter kot pridruženi partnerji še Pokrajinski muzej Maribor, Dolenjski muzej Novo mesto ter Slovenska turistična organizacija. Projekt bo trajal 30 mesecev in se bo zaključil 30. junija 2019.

Zakaj projekt *IRON-AGE-DANUBE*?

T. i. halštatska kultura je bila od konca 9. do 5. stol. pred našim štetjem, ponekod pa tudi dlje, razširjena od današnje severovzhodne Francije do Karpatske kotline in Podonavja. Danes jo povezujemo s pojavom inovativnih tehnologij, socialnih sprememb in trgovskih omrežij, ki so bila vzpostavljena na območju domala celotne Evrope. V halštatskem obdobju se je železo uveljavilo kot glavna surovina za izdelovanje orodja in orožja, pa tudi drugih predmetov. Prineslo pa je tudi bogastvo, ki je pripomoglo k izoblikovanju novih družbenih elit. Na to kažejo med drugim utrjene višinske naselbine (gradišča) in gomilna grobišča, kjer so bili pokopani bogato opremljeni veljaki. Prav kovinske in keramične najdbe iz teh naselij in grobišč lahko štejemo med najdragocenejše zapuščine celotne evropske prazgodovine, ki pogosto predstavljajo najprivlačnejše predmete v muzejih.

Doslej je bilo kaj malo poskusov, da bi halštatsko kulturo oz. kulturo starejše železne dobe obravnavali kot vseevropski pojav in bi ob tem rezultate raziskav uporabili za oblikovanje meddržavnih turističnih programov. In prav to je eden izmed ciljev projekta *Iron-Age-Danube*. Želimo namreč spodbuditi raziskovanje, varstvo in trajnostno rabo najpomembnejših železnodobnih krajin v Avstriji, Sloveniji, na Hrvaškem, na Madžarskem ter na Slovaškem. Med njimi so Großklein in Strettweg (AT), Jalžabet in Kaptol (CRO), Poštela in Dolenjske Toplice (SI) ter Százhalombatta, Sütthő in Sopron (HU), ki vsaka zase in predvsem vse skupaj predstavljajo najodličnejše primere krajin iz starejše železne dobe na širšem prostoru.

Pomemben del projekta *Iron-Age-Danube* so mednarodni arheološki tabori. Ti bodo spomladi in poleti 2017 ter 2018 potekali v posameznih mikroregijah v obliki raziskovalnih in promocijskih taborov s programi za šole, skupine in posamezne obiskovalce. V sklopu taborov si bomo predstavniki vseh partnerjev med seboj in z javnostjo izmenjevali informacije in izkušnje. Pri raziskavah območij bodo pred izkopavanji uporabljene najsodobnejše neinvazivne metode, kot so LiDAR oz. lasersko snemanje, ali magnetne in georadske meritve. Ti podatki bodo nato uporabljeni tudi za izdelavo 3D prikazov in vizualizacij v okolju razširjene resničnosti. Rezultati interdisciplinarnih raziskav terenskega dela in znanje, pridobljeno v sodelovanju s partnerji in v stiku z obiskovalci v okviru taborov, bodo služili kot osnova za razvoj novih turističnih orodij in programov, npr. orodja za E-učenje, mobilne aplikacije ali informativne table.

Terensko delo se bo začelo v Avstriji, na območjih arheoloških krajin v okolici Großkleina in Judenburga. Z raziskavami bomo začeli v zadnjih dneh aprila 2017, potekale pa bodo vse do konca junija istega leta. Ti območji sta mednarodno poznani zaradi t. i. knežjih grobov (*Fürstengräber*) ter pridatkov, odkritih v njih. Med njimi sta najznamenitejša bronasta maska iz Kleinkleina in kultni voziček iz Strettwega. V Sloveniji bo raziskovalno-promocijski tabor potekal v letu 2018. Naše pozornosti bosta deležni predvsem okolica utrjene višinske naselbine na Pošteli pri Mariboru, ki jo zaznamuje izjemna strateška lega, in območje Cvingerja pri Dolenjskih Toplicah, kjer gre za enega bolje ohranjenih železarskih središč iz starejše železne dobe pri nas, ki ga poznamo tudi po odkritju predmetov izdelanih v t. i. situlski umetnosti.

Za razliko od nekaterih prejšnjih raziskovalnih projektov, obravnavamo v sklopu *Iron-Age-Danube* železnodobno krajino v Srednji Evropi kot celoto, ne oziraje se na državne meje. Kartiranje in beleženje ostankov halštatskega obdobja v mikroregijah bo ustvarilo nova spoznanja o zapleteni uporabi krajine in virov v posamezni regiji v halštatski dobi. Neposredni učinek projekta bo tudi pridobitev podrobnih podatkov za varstvo teh območij in njihovo trajnostno turistično rabo. Pogosto so namreč tudi tako monumentalni zidovi in nasipi, terase in izravnave naselbin, kakor tudi mogočne zemljene gomile ogroženi zaradi kmetijske rabe in načrtovanih gradenj. Stanje torej kliče po uveljavitvi učinkovitih rešitev za njihovo varstvo, pri čemer pa ne gre brez dvigovanja zavesti in zanimanja lokalnih prebivalcev.

Rezultat projekta bo tudi baza podatkov, v katero bomo vnašali rezultate naših raziskav in ki bo delovala v GIS okolju. S koncem projekta bo baza podatkov postala mednarodno javno dostopna na spletni strani. Prav tako so načrtovane dejavnosti za krepitev lokalnega turizma, kot je revitalizacija že obstoječih arheoloških parkov in poti ter razvoj novih programov za obiskovalce v muzejih. Pri nas bomo vzpostavili pripomočke in osnovno infrastrukturo za obiskovalce v sklopu velikega gomilnega grobišča na Pivoli pod Poštela, ki je del Botaničnega vrta Univerze v Mariboru, ter na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah.

Mednarodna promocija in turistična raba mreže pomembnih železnodobnih krajin, kakršna bo nastala v okviru projekta, bo tudi osrednja tema mednarodne konference, ki bo pred koncem projekta, natančneje med 6. in 10. majem 2019, potekala v Zagrebu.

Otvoritveni dogodek projekta *IRON-AGE-DANUBE*

V Štajerskem arheološkem muzeju v gradu Eggenberg v Gradcu je 31. januarja 2017 potekal javni otvoritveni dogodek projekta. V dopoldanskem delu dogodka smo se posvetili otrokom: odvijale so se različne delavnice in vodeni ogledi za šolarje in dijake. Okoli 200 učencev iz avstrijske Štajerske in Slovenije je lahko spoznavalo najrazličnejša področja raziskovanja in razširilo svoje znanje o halštatskem obdobju. Delavnice so vključevale različne veje arheologije in discipline, ki so z njo najožje povezane, kot so antropologija, restavriranje, eksperimentalna arheologija in virtualna arheologija.

Slovesnost ob pričetku projekta se je pred številčnim občinstvom odvijala v popoldanskem času. S pozdravnimi nagovori so nas nagovorili mag. Patrick Schnabl, vodja oddelka 9 *Kultura, Evropa, zunanji odnosi* v vladi avstrijske Štajerske, svetnik dr. Wolfgang Muchitsch, direktor Univerzalnega muzeja Joanneum in mag. Karl Peitler, vodja oddelka za arheologijo in numizmatiko istega muzeja. Častni gostje so bili ddr. Vesna Cvjetković, ambasadorica Republike Hrvaške v Republiki Avstriji, Alojz Tomašević, župan Požeško-slavonske županije, ter župani štajerskih in hrvaških občin Großklein, Jakšič in Kaptol, Johann Hammer, Ivica Kovačević in Mile Pavičić.

Vodja projekta *Iron-Age-Danube* dr. Marko Mele je nato na kratko predstavil vsebino in cilje projekta. Sledile so predstavitve partnerskih institucij in njihovih nalog v projektu. Za spodbudo pri raziskavah, ki so pred nami, smo prisluhnili predavanju dr. Karine Grömer, strokovnjakinje za tekstilno arheologijo iz Naravoslovnega muzeja na Dunaju. Predavanje *Oblačila in identitete v bronastodobni in železnodobni srednji Evropi* je spremljala modna revija, na kateri so bila predstavljena oblačila iz bronaste in železne dobe, ki so bila rekonstruirana po originalnih tekstilnih najdb. Za glasbeno spremljavo je skrbela skupina ArchäoMusik Vienna, ki je zaigrala na rekonstruiranih glasbilih.

Javnemu dogodku sta v naslednjih dveh dneh sledili prvo srečanje projektnih partnerjev in ekskurzija na arheološko najdišče Großklein.

dr. Katharina Zanier
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

asist. Manca Vinazza
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Spletna stran

<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/iron-age-danube>

Facebook profil projekta

<https://www.facebook.com/IronAgeDanube/>

Kontakt

dr. Špela Karo
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
spela.karo@zvks.si

dr. Matija Črešnar
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
matija.cresnar@ff.uni-lj.si